

Babiari v Hornej Marikovej

Babiari – zvyk, ktorého tradícia sa zachováva dodnes, prinášal spestrenie na prelome starého a nového roka. V každom dome očakávali príchod Babiarov. Boli to chlapi poobliekaní v rôznych *po domácky* vyrobených maskách zo zvieracích koží a rohov. Ten, kto nemal masku, si tvár domaľoval farbami a sadzami, aby ho nikto nespoznal. Neodmysliteľnou súčasťou ich výstroja boli *slamené provieslá*. Medzi maskami nesmeli chýbať: *dzedo s babú, šandár, kubo, čert, opica, kominár, drotár, medvedz ...*

Babiari chodili od domu k domu a vinšovali k nastávajúcemu novému roku, hrali na heligónkach a *drmbase*, spievali, tancovali a do taktu búchali palicami, na ktorých boli pripevnené plechové zvonce ozdobené mašľami. Často sa stávalo, že koledovať chodilo viacej partií. Každá však mala svoje teritórium, ktoré si dokázala patrične hájiť. Bývalo však aj horúco, keď niektorá zo skupín teritórium porušila. Strhla sa bitka, zvonce lietali a *provieslá* sa rozpletali. Medzi tradičné piesne, ktoré sa spievali pri príchode ku chalupám patrili *Nový rok beží* alebo aj *Svatý Ščefan koľadoval*. Tesne pred vstupom do chalupy zahráli a zaspievali pieseň:

*Domalis doma náš pán i gazda,
jak nám máce, niečo daci,
nedajce nám duho stáci,
domalis doma náš pán i gazda.
Tvoju striešku otrháme,
pod své nôžky pometáme,
domalis doma náš pán i gazda.
Naša kapsa, šetko bere,
hrušky jabká aj peniaze,
domalis doma náš pán i gazda.*

Žandár silno zabúchal na dvere, masky zazvonili zvoncami a od gazdu, ktorý vyšiel si pýtal povolenie, či môže so svojou bandu vstúpiť do príbytku. Gazda im dával súhlas slovami: „*Vejdzice, len dávajce pozor, lebo sú tu malé dzeci, aby sa vás moc nebáli.*“ Žandár teda bandu napomenie, nech *nevyvádžajú sprostosci*.

Baba s malým pred chalupou vykrikuje: „*Uá, uá malé mi zamízá!*“ Nosí na rukách bábiku uloženú v perinke a vypytuje dary pre svoje chudobné „*dzecisko večne nenažrané*“.

Po vstupe do domu *babiari* všetkým prítomným – starým, či mladým, povinšovali.

*Vinšujeme Vám zdravie, ščascie,
na dzeciskách potešenie,
na statečku rozmnoženie
aby sce mali toľko býčkov,
koľko je v Kyčere bučkov,
aby sce mali toľko celiček,
koľko je v Hromovej jedliček.*

Po vínši *dzedo* rozdá *zeliny* gazdinej s návodom, na čo ktorá slúži: *od hlavy bolenia aj lámky; od bolenia brucha a aj od štiepania v krížoch*. Potom *babiarskym* tancom vyzvítali všetky ženy a dievky v chalupe. Spievali piesne – napr. *Dobre bolo Kubovi; Vršek dolina; Židovka*. Popri zábave si muži postupne odkryli tvár a gazdiná ich riadne pohostila *hriatym* a koláčmi.

Čert postrašil *neposlušné dzeciská*, ponaháňal ich s vidlami, drotár podrotoval hrnce a kominár riadne vyčiernil ženy a išiel vymetať pece a komíny. Niekedy si odniesol aj výslužku v podobe ukradnutej klobásy, ktorú našiel na povale. Takto zabavení a počastovaní *babiari* sa poďakovali a zaspievali:

Zbohom ostávajce už idzeme,

a za vaše dary dekujeme.

Nech vám Boh zaplací, čo sce dali,

Kráľovstvo nebeské nech udzelí.

Veselo sa potom zberali k inému príbytku. Niekedy však nestihli navštíviť všetky chalupy vo svojom rajóne. Rodina, ktorú *babiari* nenavštívili a nezavinšovali jej do nového roku bola smutná, preto sa museli o rok polepšiť a navštíviť ju medzi prvými.

Zdroj textu:

**AUTENTICKÉ HODNOTY V JAVORNÍKOCH UKRYTÉ
PIESNE A ZVYKY JAVORNÍCKYCH DOLÍN**

Publikáciu zostavila: Ing. Dana Mahútová

Text o *Babiaroch* z podkladov FSK ŽRNOVANKA, Horná Mariková - Ľubica Kyselová, Lýdia Lúčanánová, Helena Žiačiková

Jún 2014

Autor fotografií: Ing Dana Mahútová, POS v P. Bystrici, Február 2019